

2018ko albisteen kronika

Euskaltzaindiak berri ugari sortzen du urtean zehar. Horien guztien kronikak *Plazaberri* aldizkari digitalean argitaratzen dira. Halaber, ekitaldi esanguratsuenak Akademiaren webgunean argitaratzen den *Oroitidazkian* jasotzen dira. Beraz, *Euskera* agerkariko atal honetan, aldizkariaren arduradunei azpimarragarrienak irudituz zaizkien albisteak hautatu dira.

Euskaltzaindiak Hiztegiaren 446 sarrera berrikusi ditu eta, lan horretan, generoberdintasuna oso kontuan izan du

Asko eta asko izan dira hilabeteotan *Euskaltzaindiaren Hiztegi*an landutako gaiak, baina arreta berezia jarri zaio generoberdintasunaren kontuari. Guztira, 446 forma begiratu eta zuzendu dira, eta 31 forma berri -sarrerak eta azpisarrerak gehitu zaizkio. Izan ere, lehenengo itzulitik zetozen sarrerak dira gehienak, eta, gizarte aldatuz doan bezala, forma horien definizioak ere aldatu egin dira.

Horiek horrela, familia-harremanetako gaurko errealitatera moldatu dira hainbat definizio. Adibidez: *aitaginareba*, lehen “senarraren aita emaztearentzat, edo emaztearena senarrarentzat” definitzen zena, oraingo proposamenean “ezkontideetako baten aita beste ezkontidearentzat” gisa jaso da; edo *errain*, lehen “semearen emaztea” zen, baina orain “semearen edo alabaren emaztea” gisa jasotzea proposatu da, gizarte-ereduaren aldaketa hiztegiara ekarrita.

Halako hainbat egokitzapen egin dira familia-loturen aldetik, baina, horiekin batera, dinastia-kontuetan ere egin dira aldaketa-proposamenak. Esaterako, *infanta* “erregearen alaba, erreginagaia ez dena” gisa zegoena, “monarka baten alaba, erreginagaia ez dena” definitzea proposatzen da orain.

Miriam Urkia eta Roberto González de Viñaspre euskaltzain oso berriak

Euskaltzaindiak euskaltzain berriak izendatu zituen otsailean, Iruñean egin zen Osoko bilkuran. Euskaltzain osoek bozketa egin zuten Patxi Uribarren eta Joan Mari Torrealdai emeritu izatearen ondorioz sortutako hutsuneak betetzeko, eta Miriam Urkiak eta Roberto González de Viñasprek lortu zuten Euskaltzaindiaren Arautegiak eskatzen duen gehiengo osoa.

Roberto González de Viñaspre Gonzalo (Bilbo, 1961). Bilbotarra jaiotzez, Araban -Trebiñun- bizi izan da gaztetatik. Euskal Filologiako lizentziaduna da (Deustuko Unibertsitatea) eta Eusko Jaurlaritzako funtzionarioa, Hizkuntza Normalkuntzaren alorrean. Euskaltzain urgazle izendatua 2015ean, Euskaltzaindiaren Arabako ordezkaria da eta Onomastika batzordearen buru 2018ko urtariletik aurrera. Arabako toponimia historikoa da gehien landu duen ikerketa esparrua, eta arreta bereziarekin aztertu du Trebiñukoa.

Joan Mari Torrealdai euskaltzain emerituaren lekua beteko duen euskaltzain osoaren profil laburra:

Miriam Urkia Gonzalez (Donostia, 1965) Euskal Filologiako doktorea (EHU, 1997). Aurretik Euskal Filologiako lizentziaduna (Deustuko Unibertsitatea, 1988). Lexikografia, corpusgintza, morfologia konputazionala eta hizkuntza-teknologiak dira bere lan-esparruak. UZEIko langilea 1983tik, Lexikografia saileko zuzendaria da 1992tik eta, teknologiei lotutako lan lexikografikoekin batera, bereziki Euskaltzaindiari lotutako lanetan dihardu. Hiztegi Batuko lantaldeko kide 1999tik eta *Euskaltzaindiaren Hiztegiaren* arduradun 2013tik. Euskaltzain urgazlea da 2003tik eta Euskaltzaindiaren Gipuzkoako ordezkaria 2017tik. Euskararen Aholku Batzordeko kide ere bada 2007tik.

Euskaltzaindiaren Mendeurrena

Euskaltzaindiak Mendeurreneko egitarauaren atal bat aurkeztu zuen Bilboko egoitza nagusian, martxoaren 23an egindako ekitaldian. Halaber, Mendeurrenerako izango duen logo berria ere erakutsi zen. Aukeran dantza taldeko kideak izan zituen bidelagun agerpenean, eta Mendeurreneko ospakizunen asmo eta helburuak ere aletu ziren.

Guztira, bederatzi izango dira Akademiak antolatuko dituen nazioarteko kongresuak, 2018ko irailean hasi eta 2019ko iraila bitartean egingo direnak. Euskararen

lurralde guztietan egingo dira, Euskaltzaindiaren batzorde, lantalde eta egitasmo guztien parte hartzearekin. Halaber, Akademiaren jardun eremu eta aztergai guztiak jorratuko dira kongresuotan.

Agerpenean parte hartu zuten Andres Urrutia euskaltzainburuak, Sagrario Aleman Sustapen batzordeko buruak eta Ibon Usarralde Mendeurreneko batzordeko bateratzaileak.

Jardunaldi akademiko guztien zerrenda (2018koak zehaztasun handiagoz aurkezten dira):

1. gaia: Euskararen batasunari Ipar Euskal Herritik egindako ekarpena. Jardunaldia eta erakusketa.

Non: Baionan.

Noiz: 2018ko irailean.

Helburuak:

- 60ko hamarkadaren hasieran hainbat bilkura egin ziren euskara batuaren oinarriak lantzeko, horietako batzuk Baionan. Bilkura horien ekarpen nagusiak azpimarratzea.

- Aurrera begira, Ipar Euskal Herritik begiratuta, euskara batuan dituen erronkak identifikatzea.

2. gaia: Euskararen batasuna.

Non: Arantzazun.

Noiz: 2018ko urrian.

Helburuak:

- Egindako bidea azaltzea.

- Gizartea batasunaren garrantziaz ohartaraztea.

- Egungoaz gogoeta egitea.

- Eginkizun dagoena definitzea.

3. gaia: Hizkuntza eskubideak.

Non: Iruñean.

Noiz: 2019ko urtarrilean.

4. gaia: Ahoskera.

Non: Gasteizen.

Noiz: 2019ko otsailean.

5. gaia: Dialektologia. Jardunaldia eta erakusketa.

Non: Bilbon.

Noiz: 2019ko martxoan.

6. gaia: Literatura.

Non: Bilbon.

Noiz: 2019ko maiatzean.

7. gaia: Onomastika.

Non: Gasteizen.

Noiz: 2019ko ekainean.

8. gaia: Gramatika.

Non: Donostian.

Noiz: 2019ko uztailean.

9. gaia: Teknologia berriak eta euskara.

Non: Donostian.

Noiz: 2019ko irailean.

Uztaileko Osoko bilkura profitatu dute Akademiak Ohorezko Patronatuaren eraketa egiteko, eta Galiziako Errege Akademia, Ikerketa Katalanen Institutua (Institut d'Estudis Catalans) eta Espainiako Errege Akademiako ordezkariak gonbidatu ditu Jauregiko Batzarraldi Aretora. Osoko bilkura amaitu ostean egin da ekitaldi nagusia, non hitz egin duten Iñigo Urkullu Eusko Jaurlaritzako lehendakariak, Ana Olló Nafarroako Gobernuako Herritarrekiko eta Erakundeekiko Harremanetako kontseilariak, Beñat Arrabit Euskararen Elkargoko lehendakariordeak, Unai Rementeria Bizkaiko ahaldun nagusiak, Markel Olano Gipuzkoako ahaldun nagusiak, Ramiro Gonzalez Arabako ahaldun nagusiak, eta Andres Urrutia euskaltzainburuak.

Ohorezko Patronatua osatzen duten erakundeen zerrenda:

Eusko Legebiltzarra
Eusko Jaurlaritzza
Nafarroako Parlamentua
Nafarroako Gobernua
Euskal Hirigune Elkargoa
Espainiako Gobernua
Arabako Foru Aldundia
Bizkaiko Foru Aldundia
Gipuzkoako Foru Aldundia
Euskadiko Udalen Elkarte (Eudel)
Nafarroako Udal Kontzejuen Federazioa (NUKF)
Baionako Herriko Etxea
Bilboko Udala
Donibane Garaziko Herriko Etxea
Donostiako Udala
Gasteizko Udala
Iruñeko Udala
Mauleko Herriko Etxea
Galiziako Errege Akademia
Ikerketa Katalanen Institutua (Institut d'Estudis Catalans)
Espainiako Errege Akademia

Horrekin batera, mendeurrenako ekarpen artistiko kultural gisa, Euskaltzaindiak bost egitasmo antolatu, sustatu edo babestu ditu, guztiak euskal kulturarekin lotuak. Hainbat talde edo konpainiarekin elkarlanean egin dira proiektuak, mendeurrenak irauten duen bitartean plazaratu direnak.

Egitasmoak: *Ghero* antzezlan (Tartean Teatroa antzerki taldearekin); *Biz Hitza* ikuskizuna (Aukeran dantza konpainiarekin); *Mende berria kantuz* ikuskizuna (Bilboko Koral Elkartearekin -Euskeria abesbatza-); *Astelehen-Astearte Buruzuriak* kontzer-

tu zikloak eta *Euskal literatura zaharrari buruzko hitzaldia Martuteneko kartzelan* ikuskizuna (Bernardo Atxaga – Jose Cruz Gurrutxaga).

Euskaltzaindiak hamasei ohorezko euskaltzain berri izendatu ditu

Apirilean Bilbon egin zen azken Osoko bilkuran, hamasei ohorezko euskaltzain berri izendatu zituen Euskaltzaindiak. Jakina denez eta bere arautegiaren arabera, Euskaltzaindiak aldiro-aldiro izendatzen ditu ohorezko euskaltzainak, euskarari egindako mesede bikainengatik nabarmendu direnen artean hautatuak, hain zuzen ere. Ohorezko euskaltzainen azken izendapena 2014ko maiatzaren 30ean egin zen (Donostiako Osoko bilkura batean), eta gaur egun 49 dira (33 + 16 berriak) ohore hori jaso duten gizon eta emakumeak.

Hamaseikoan jatorri eta lanbide desberdinetako pertsonak daude, hezkuntzari, filosofiari, soziolinguistikari, bertsolaritzari, literaturgintzari, hiztegegintzari, kan-tagintzari, kazetaritzari, literatur ikerketari edota itzulpengintzari lotuak. Guztira, bost emakumezko eta hamaika gizonezko izendatu dira oraingoan: bost bizkaitar, sei gipuzkoar, bi lapurtar eta baxenabartar, arabar eta nafar bana.

Hau da ohorezko euskaltzain berrien zerrenda: Jose Antonio Adu-riz, Martxel Andrinua, Txaro Arteaga, Maria Jose Azurmendi, Mi-ren Jone Azurza, Henri Duhau, Izaskun Gastesi, Abel Muniategi, Manex Pagola, Jose Maria Rementeria, Sabin Salaberri, Txomin Solabarrieta, Julen Urkiza, Arantxa Urretabizkaia, Pello Zabala eta Auxtin Zamora.

Euskaltzaindiak hamabi euskaltzain urgazle berri izendatu ditu

Euskaltzaindiko batzorde eta lantaldeetan aspalditik lanean ari diren pertsona hauek izendatu ziren euskaltzain urgazle, uztailaren 20an Bilbon egin zen Osoko bilkuran: Andres Alberdi Gorostiaga, Irene Arrarats Lizeaga, Xabier Peritz Mendizabal “Euzkitze”, Josu Pikabea Torrano eta Luis Mari Zaldua Etxabe gipuzkoarrak; Jon Aizpurua Espin, Ainhoa Arregi Saratxo, Asier Bidart Meabe, Agurtzane Elor-dui Urkiza eta Gotzon Lobera Revilla bizkaitarrak; eta Ipar Euskal Herriko Céline Mounole Hiriart eta Allande Socarros Estekondo.

Euskal Hirigune Elkargoak Euskaltzaindia erakunde aholku-emaile ofizial izendatu du, euskarari dagozkionetan

Irailean, Euskaltzaindiak eta Euskal Hirigune Elkargoak hitzarmen garrantzitsua izenpetu dute, Baionan. Euskaltzaindiaren egitasmoek interes publiko nabarmena dutela aitortu du Euskal Hirigune Elkargoak, eta, euskarari dagozkionetan, aholku-emaile ofizial izendatu du Akademia. Elkargoa konpromiso zabaletara engaiatu da: besteak beste, Euskaltzaindiak emaniko arauak, gomendioak eta irizpe-nak jarraitzera, hizkuntzaren kalitatean sortzen diren hutsuneak Euskaltzaindiari jakinaraztera eta elkar-aditze egitura baten sortzera.

Euskararen sustapenerako, garapenerako eta zabalkunderako proposatzen diren egitasmoen inguruan gauzatuko da bi erakundeen arteko elkarlana, bereziki, Akademia Ipar Euskal Herrian ezagutarazteko xedez eta Mendeurrenaren kariatara antolatuko diren ekimenetan. Era berean, Onomastika alorrean dauden zalantzak argitzera eta horren gaineko datu-base bat sortzera konprometitu dira. Ekintza horiek burutzeko 20.000 euroko dirulaguntza jasoko du Euskaltzaindiak. Akordio honek 2019ko abendura arte iraungo du.

Honela, Euskal Herri osoko aitortza instituzionala duen erakunde bakarra da Euskaltzaindia, hiru administrazioetan lortutako hitzarmenei esker (EAEn, Nafarroan eta Ipar Euskal Herrian). Euskal Hirigune Elkargoarekin lortu berri duenaz gainera, erakunde aholku-emaile ofiziala da, bai Euskal Autonomia Erkidegoan, baita Nafarroako Foru Komunitatean ere, eta finantzaketa bi autonomia erkidegoetako nahiz Espainiako estatuko funts publikoetatik eskuratzen du.

Nafarroa Oinez dela eta, Euskaltzaindiak Altsasuko Iñigo Aritza ikastolari bisita egin dio

Aspaldiko ohiturari eutsiz, Euskaltzaindiak aurten Nafarroa Oinez antolatu duen ikastola bisitatu zuen irailean. Hain zuzen, Akademia Altsasuko Iñigo Aritza ikastolan izan zen, eta, ikastolako eta Nafarroako Ikastolen Elkarteko ordezkariekin batera, Altsasuko ikastola osatzen duten lau herrietako ordezkariak izan zituzten zain bertan. Horrela, Altsasu, Urdiain, Ziordia eta Olatzagutiko alkateek eta Sakanako Mankomunitateko lehendakariak harrera egin zieten euskaltzainei.

Ikastola bisitatu eta gero, Olatzagutiko udaletxean izan da Zuzendaritzaren iraileko lan-saioa; bertan, Altsasu, Urdiain, Ziordia eta Olatzagutiko alkateekin elkartu dira euskaltzainak eta arratsalde partean, Urdintarra errotara joan dira.

Europako Ondare jardunaldiak

Urriaren eta “Ondarea: Emakumeen emaria” izenburupean, Bizkaiko Foru Aldundiak antolatutako 2018ko Ondarearen Europako Jardunaldiak egin dira Bizkaiko hainbat herritan. Lurraldeak ekimen honekin bat egin du eta aurtengoarekin 18 urte bete ditu ataza horretan. Ekimenak ibilbide luzea du Europan, eta arrakasta aparta lortu du; gaur egun 50 estatuk hartzen dute parte egitasmoan.

Beste behin, Euskaltzaindiak parte hartu du egitasmoan, bi jardunaldi antolatu direla Bilboko egoitzan (16an eta 23an, hain zuzen). Hizkuntzarekin loturiko genero-ikerlanak aztertu dira mintegi horietan. Lehenengoan (onomastikaz, hain zuzen), emakumeek toponimian utzitako arrastoaz eta Trentoko kontziliara arte (1545-1563) emakumezkoen izenen erabilera zegoela egin da; bigarrenean, *Euskarraren Herri Hizkeren Atlasean* (EHHA) emakumezkoek izan duten presentzia jorratu da.

Xalbador Eguna

Euskaltzaindia presente izan da urriaren 20an eta 21ean izan diren Xalbador eguneko ekitaldietan. Xalbadorrez gain, Arrosagaray, Alkat eta Mihura bertsolari zehatuak gogoratu dira, eta gure artetik joanak diren beste bertsolari eta lagun asko. Bat-bateko bertsolariak ziren hirurak ere, baina gazterik hilak, Xalbador bezalaxe: Arrosagaray, 49 urterekin hil zen; Alkat, 57rekin; eta 67 urte zituela Mihura. Hala ere, herriz herri egindako saioez gainera, idatzita ere bertso-altxor ederra utzita joan ziren: *Bihotz barneko solasak* (Arrosagaray, *Auspoa* 303), *Ene ezkilen dangak*, (Alkat, *Auspoa* 307), eta *Bertsuaren eremua* (Mihura, *Auspoa* 335) dira lekuko, inork jakin nahi balu ere. Azkenengo hau liburuan ere bai oraindik, baina beste biak Euskaltzaindikoko eta Koldo Mitxelena webguneetan ikus eta irakur daitezke, liburuak agortuta daude eta.